

geografi; både politiske og teknologiske forhold og sandsynligvis også forskelle i de økonomiske institutioner gør det rimeligt at betragte Det indiske Ocean og de øst- og sydøstasiatiske farvande som adskilte historiske rum, hvis integration først indledtes med den portugisiske tilstedeværelse i Malakka og hollændernes i Batavia.

Trods disse mangler er bogen en glædelig overraskelse. Chaudhuri er en af de forskere, der har den største fortrolighed med det rige kildemateriale til asiatisk økonomisk historie i kompagnitiden. Han har med sin frigørelse fra en snæver teoretisk ramme føjet nye dimensioner til sin personlighed som historiker. Det er ikke blevet den store syntese om Det indiske Oceans historie, men der kan være grund til at se hen med forventning til fremtidige arbejder fra Chaudhuri's hånd.

Niels Steensgaard

TOVE CLEMMENSEN: Skæbner og Interieurer. Danske Tegninger fra Barok til Klunketid. Kbh., Nationalmuseet, 1984. 178 s. 195 kr. indb.

Interieurtegninger, især fra tiden før fotokunstens udbredelse, er et centralt kulturhistorisk materiale. Inventarier, skifter og andet skriftligt materiale giver os oplysning om, hvad der fandtes i hjemmene, de store såvel som små. Og mange møbler, specielt fra samfundets højere lag, eksisterer endnu, men kun interieurbillederne giver indblik i boligindretningen. De sætter i egentligste forstand tingene på plads.

Antallet af danske interieurbilleder er ikke stort. Fra det 17. århundrede kan anmelderen umiddelbart kun komme i tanke om et par kobberstik, der gengiver interieurer fra henholdsvis Københavns slot 1634 og Frederiksborg slot 1658, men interieurernes autencitet kan diskuteres. Hertil kommer nogle få genremalerier, der muligvis er baseret på autentiske interieurer. Fra de følgende århundreder er materialet naturligvis større, men rigt bliver det aldrig.

Tove Clemmensen har samlet 51 autentiske interieurtegninger incl. akvareller og gouacher fra 1729 til 1891, hvoraf halvdelen ikke tidligere er publiceret. Det er vel overdrevet at påstå, at hun herved fordobler vort kendskab til dansk boligkultur i perioden, men der er i hvert fald tale om en betydelig forøgelse af indsigten i dansk boligindretning, specielt i det 19. århundrede.

Det skal pointeres, at Tove Clemmensens bog kun rummer et udvalg af de bevarede interieurtegninger, idet nogle tegninger, der allerede er tilfredsstillende publiceret, er udeladt. Andre er formentlig udeladt på grund af tvivlsom eller ukendt autencitet, som f.eks. Klæstrup's akvareller af interieurer på Frederiksborg med Frederik VII og grevinde Danner (Dronningens Håndbibliotek), der er udført efter Frederiksborgs brand 1859. Udover tegninger er der, især fra det 19. århundrede, et større antal oliemalede interieurbilleder. Det er naturligt at lade teknikken afgrænse udvalget, men Tove Clemmensen anfører, at tegningerne ofte har den mest autentiske gengivelse af interieurerne, idet kunstnerne, når de arbejder med oliefarver vil være tilbøjelige til at ændre motivet af kunstneriske grunde. Det er sikkert rigtigt i mange tilfælde, men principielt er det en noget hasarderet generalisation. Det gælder for billeder som for andre kilder, at vidneværdien hænger sammen med ophavssituationen.

Forfatteren beskriver i tilknytning til de enkelte billeder det karakteristiske for den boligkultur, de gengiver. Da man kender de personer, der levede i disse interieurer, og de pågældende i flere tilfælde endda er gengivet på tegningerne, har tegningerne også betydelig personalhistorisk betydning. Ganske vist er interieurerne først og fremmest udtryk for en bestemt tid, men i reglen afspejler de en individuel smag og supplerer herved vort kendskab til personerne.

Bogen afsluttes med et katalog og videnskabeligt apparat, hvis præcise form er forbilledlig. Tegningerne er gengivet i farver. Anmelderen har ikke kunnet dy sig for at sammenligne reproduktionerne med de originaler, der beror i hans eget museum, men kan kun konstatere, at reproduktionerne er af høj kvalitet, hvilket man må glæde sig over i en tid, hvor markedet er oversvømmet af historiske og kulturhistoriske værker med mange og dårlige farvereproduktioner.

De kulturhistoriske muligheder er mange. Set i sammenhæng er det et karakteristisk træk, at en meget enkel boligindretning i slutningen af det 18. århundrede og begyndelsen af det 19. med de relativt få møbler placeret langs væggene efterhånden ændres i retning af det mere overfyldte med sofagrupper ude i rummet for at ende i klunketidens uoverskueligheder, hvor man med forfatteren virkelig må undre sig over, hvorledes damerne med de omfangsrige kjoler overhovedet har kunnet komme frem mellem møbler og nips. Men der er ikke alene tale om en smagsændring. Udviklingen afspejler også en ny opfattelse af hjemmelivet og billederne giver herved vigtige bidrag til familiens og omgangsformernes historie. Ligeledes kan billederne belyse konkrete kulturhistoriske forhold af materiel karakter. Andreas Juels tegning af køkkenet i hans egen bolig i Peder Hvidtfeldtstræde fra o. 1850 viser et af de mange køkkener, der var så primitivt indrettet, at madlavningen foregik over et bål på en muret sokkel i en åben skorsten på samme måde, som den formodentlig foregik i 1750 og 1650 og endnu længere tilbage i tiden. Køkkenerne i byen inden for voldene var selv i herskabshusene umådeligt primitive. Forbedringer sker først med det ellers så forkætrede byggeri uden for voldene i århundredets sidste tredjedel. Først her er en så elementær indretning som afløb obligatorisk.

Materialet har store muligheder. Tove Clemmensen har tilrettelagt det på en i mere end én forstand smuk måde, der fortjener at blive udnyttet.

Steffen Heiberg

J. KINCH: Ribe bys historie og beskrivelse 1-2. 1869 og 1884. Reprografisk genudgivet af Jysk Selskab for Historie med indledning og kilde- og litteraturfortegnelser ved OLE DEGN. Århus, 1985. 690 + 924 s. 325,75 kr.

Siden sin fremkomst er Kinchs Ribe bys historie og beskrivelse indtil 1660 blevet berømmet for sin umådelige stofrigdom, og en klassiker er den blevet ved sin velovervejede blanding af (begivenheds)historie og beskrivelse. Forfatterens originalitet giver dette genoptryk imidlertid også anledning til at mindes. Han havde for sin tid en usædvanlig forståelse af økonomiske og sociale forholds betydning og var f.eks. ganske klar over det senmiddelalderlige landgildefald (I, s. 142 og 167), en indsigt der sandelig har rummet perspektiver for fremtidig forskning! Udgiveren har udarbejdet en nyttig kilde- og litteraturfortegnelse til